

10 jaar Duurzaam Den Haag >>

We bestaan tien jaar!

- Het verhaal van Duurzaam Den Haag
- Hoe vergroen je een versteende stad?
- Geen eigen woning - wel zonnepanelen
- Maak kennis met onze buurtteams

Ontvang updates en duurzaam nieuws. Twee keer per maand direct in jouw inbox.

Samen duurzaam doen! Doe je met ons mee?

Klimaatverandering staat hoog op de agenda. We zien het overal om ons heen. Met bosbranden en overstromingen wereldwijd, maar ook met stijgende energieprijzen en statiegeld op blikjes. De wereld is volop in beweging en er komen veel veranderingen op ons af. We moeten samen vorm geven aan een mooie en duurzame stad waarin iedereen kan meekomen. Een stad die klaar is voor de toekomst en de generaties na ons.

Voor een duurzame toekomst streeft de gemeente Den Haag ernaar in 2030 een klimaatneutrale stad te zijn. Hiervoor moeten de krachten worden gebundeld. Dit kan alleen als we het samen doen. Het is niet alleen een technische of financiële opgave. Duurzaamheid is in de kern vooral een sociale opgave. Het gaat over hoe we met elkaar en de wereld om ons heen willen omgaan. En hoe we samen het hoofd bieden aan problemen

die door groei en uitbuiting zijn veroorzaakt. Duurzaam Den Haag bestaat 10 jaar. Daar zijn we trots op en we vieren deze mijlpaal met een Duurzame 10-daagse door de hele stad. In alle stadsdelen organiseren we activiteiten. Met vergroening in Transvaal, energiecoaches in Mariahoeve, een trashwalk in Segbroek, een energiemarkt in Escamp, deelauto's op Scheveningen en een kledingruil in Leidschenveen. Met burgerkracht in Moerwijk (waar ons kantoor staat), duurzaam voedsel in Loosduinen en de Duurzame Doeners in Laak.

De 10-daagse wordt afgesloten met een symposium over 'Duurzaam doen; wat beweegt bewoners?'. Tijdens dit symposium onderzoeken we met een gedragswetenschapper en inspirerende voorbeelden uit andere steden wat we nog meer kunnen doen op het gebied van duurzame bewonersparticipatie.

Iedereen moet kunnen meedoen en bijdragen aan een duurzame stad, of het nu met grote of kleine stappen is. Duurzaam Den Haag helpt en ondersteunt bewoners en bewonersinitiatieven om duurzaam te doen. Bij alles wat we doen streven we naar zoveel mogelijk eigenaarschap van bewoners. Wij zetten ons in voor een rechtvaardige energietransitie en een groene, gezonde en veerkrachtige stad.

Wil jij je ook inzetten voor een duurzame stad? Doe mee!

Joris Wijsmuller
directeur Duurzaam Den Haag

Inhoudsopgave

6

Het verhaal van Duurzaam Den Haag

Een reis door de tijd

10

Ga naast mensen staan en help ze

Dubbelinterview

14

Hoe vergroen je een versteende stad?

Operatie Steenbreek

22

Tips voor duurzaam en lokaal voedsel

Met ons rapport

24

Geen eigen woning - wel zonnepanelen

Haagse energiecoöperaties

30

Maak kennis met onze buurtteams

Samen aan de slag voor de buurt

32

Haags Bewonersplatform Energietransitie

Voorbeeld van kruisbestuiving

34

Agenda oktober

Doe mee aan de Duurzame 10-daagse

Volg ons

» Het verhaal van Duurzaam Den Haag

2013

Duurzaam Den Haag wordt opgericht

Op 21 mei 2013 besloot het college van burgemeester en wethouders dat een duurzaamheidscentrum moest worden opgericht. Op 11 oktober werd de stichting opgericht. Het kantoor kwam aan de Brouwersgracht.

2015

Haagse Krach 1000

In oktober 2015 organiseerden we in de Fokker Terminal de grootste participatiebijeenkomst op het gebied van duurzaamheid ooit in Nederland gehouden.

2015

Fusie met het Haags Milieucentrum

Vanaf november 2015 gingen Duurzaam Den Haag en het Haags Milieucentrum in het Nutshuis verder als een organisatie. Heleen Weening werd directeur-bestuurder.

2015

Steenbreek trofee

In 2015 begonnen we met Operatie Steenbreek. Dit is een landelijke campagne, bedoeld om tuinen groener te maken. Den Haag ging met de trofee naar huis.

2016

Werkgroep warmte

Samen met de gemeente, bewoners en andere partijen gingen we in de Werkgroep Warmte op zoek naar alternatieven voor gas. Een jaar later overhandigde de werkgroep het Haags Warmtemanifest aan de wethouder. De werkgroep heet vandaag de dag het Haags Bewonersplatform Energietransitie.

2017

Laatste Energiebeurs

De Haagse Energiebeurs werd in 2017 voor de laatste keer georganiseerd en trok 8.000 bezoekers. Zij kwamen alles te weten over duurzaam wonen, tuinieren, vervoer, voeding en vrije tijd.

2017

100-100-100 Challenge

Tweehonderd huishoudens hebben tijdens de 100-100-100 Challenge hun afval per huishouden gemiddeld met 20% verminderd.

2018

Eerste drie buurtteams

Met de start van het kernproject Nieuwe Energie en Groen in de Buurt gingen de eerste drie buurtteams aan de slag. Zij werken nog steeds aan een groene en schone buurt.

2018

Nieuwe Energie Bootcamp

Tijdens het Escampfestival en festival Het Circus bezochten honderden mensen de bootcamps. Ze kwamen meer te weten over duurzame energie.

2018

Het Klimaatfonds bestaat 10 jaar

Het Klimaatfonds, de zusterorganisatie van Duurzaam Den Haag, bestond in november 2018 10 jaar. Sinds de oprichting heeft het fonds projecten mogelijk gemaakt die hebben gezorgd voor aantoonbare CO₂-reductie.

2019

Haagse Energie-besparingsaanpak

Onder de naam HEBA worden vanaf 2019 wijkbewoners opgeleid tot energiecoach. Onafhankelijk, gratis, lokaal en vrijblijvend advies van een vrijwilliger uit de wijk.

2021

Bomen voor Den Haag

In opdracht van de gemeente Den Haag deelden we voor het eerst 1.400 bomen uit. Bewoners uit alle wijken van de stad deden massaal mee.

2021

Verhuizing

In 2021 verhuisden we vanuit het Nutshuis in het centrum naar het Hart van Moerwijk.

2022

Zonnepanelen voor Coöperatie Molenwijk

De eerste zonnepanelen voor coöperatie Energierijk Molenwijk werden op het dak van Trefpunt Laakhage geïnstalleerd. Het was voor het eerst in Den Haag dat een coöperatie zonnepanelen mogelijk maakte voor mensen met een kleine portemonnee.

2022

Nieuwe directeur

Na 8 jaar legde Heleen Weening haar functie als directeur-bestuurder neer. Joris Wijsmuller nam het stokje van haar over.

2022

Den Haag wint weer het NK Tegelwippen

Den Haag was weer kampioen NK Tegelwippen en won de Gouden Tegel. Net als in 2021 wipte Den Haag de meeste tegels van Nederland. Daarmee lieten we 134 gemeenten achter ons.

2023

Duurzaam Den Haag bestaat 10 jaar

Op 11 oktober 2023 viert Duurzaam Den Haag haar jubileum met een Duurzame 10-daagse door de stad.

Haagse Krach Karavaan | 2015

Bomen voor Den Haag | 2021

Haagse Krach1000 | 2015

Regentonnenactie | 2020

Team Duurzaam Den Haag | 2023

Start Operatie Steenbreek | 2015

Kampioen NK Tegelwippen | 2021-2022

Nieuwe Energie Bootcamp | 2018

Duurzame 10-daagse

Op 11 oktober bestaan we 10 jaar. Deze mooie mijlpaal wordt uitgebreid gevierd met een Duurzame 10-daagse. In elk stadsdeel worden vanaf 2 tot en met 11 oktober, samen met bewoners en bewonersinitiatieven, activiteiten georganiseerd. We nodigen je uit om mee te doen.

Kom naar onze energiemarkt of kledingruil. Leer over deelauto's of doe mee met de wandeling door Moerwijk. We sluiten onze 10-daagse af met een feestelijke bijeenkomst. Er is voor iedereen wel iets te doen. Bekijk de kaart op onze website.

duurzaamdenhaag.nl/jubileum

Ga naast mensen staan en help ze

Amber van der Lans is werknemer van het eerste uur. Tien jaar geleden werkte ze voor het Haags Milieucentrum. Die organisatie fuseerde met Duurzaam Den Haag. Heleen Weening was van 2014 tot 2022 de directeur van Duurzaam Den Haag. Hoe kijken Amber en Heleen terug op de afgelopen tien jaar?

We ontmoeten elkaar in de tuin van het Nutshuis. Een prachtig historisch gebouw, midden in het centrum van de stad, met een weelderige groene binnentuin. En het voormalige kantoor van Duurzaam Den Haag. Toen Heleen begon als directeur was haar eerste taak om de fusie tussen het Haags Milieucentrum en Duurzaam Den Haag te begeleiden.

Heleen, nu wij hier zitten, waar denk je aan?

Ik denk aan het oprichtingsfeestje. Dat was namelijk precies op deze plek. Ik werd aangenomen als directeur van het Haags Milieucentrum. Het was best gek dat ik dat ging doen, want dat

was een noodlijdende club. De subsidiekraan was net dichtgedraaid. Daarnaast had ik een goede baan. Het was aan alle kanten niet echt rationeel, maar ik voelde wel dat ik het moest doen. En ik wist eigenlijk al vanaf het begin dat ik ook directeur wilde worden van Duurzaam Den Haag. Want het was best vreemd, twee gelijksoortige organisaties die naast elkaar werken in dezelfde stad.

Amber, wilde jij fuseren met Duurzaam Den Haag?

Er is eigenlijk een soort tussenstap geweest. Beide organisaties kregen hun kantoor hier in het Nutshuis. Het Haags Milieucentrum zat hier al en Duurzaam

Foto: Amber (meest links) en Heleen (meest rechts) tijdens de HK1000 (2015).

“In de eerste jaren hielden we ons vooral bezig met de voorlopers op het gebied van duurzaamheid.”

Den Haag kwam daar ook bij. Hierdoor konden we als organisaties beter met elkaar samenwerken. We hebben uiteindelijk het besluit genomen om te fuseren. Er zijn sessies geweest om als team een gezamenlijke missie op te stellen en de nieuwe organisatie vorm te geven.

Wat deed je bij het Haags Milieucentrum?

Ik was vooral projectondersteuner en steeds meer bezig om mijn eigen projecten te organiseren, zoals het Repair Café. Dit is bedacht in Amsterdam en ik heb het naar Den Haag gehaald samen met Tom Pitstra die voor de fusie bij het Haags Milieucentrum werkte. Uit het Repair Café is een groep ontstaan van mensen die op verschillende manieren bezig zijn met duurzaamheid. Mensen die uit principe niks willen weggooien, maar ook mensen die geen geld hebben om nieuwe apparaten te kopen. Die twee verschillende groepen komen daar samen. Dit is voor mij een van de leukste projecten. Het Repair Café is een stichting geworden en bestaat nog steeds.

Heleen, hoe heb jij die eerste jaren ervaren?
Eigenlijk heel goed. We

hebben het veel gehad over de waarden van het nieuwe Duurzaam Den Haag en ook over optimisme. We gaan niet wijzen en tegen dingen zijn of zeuren. We gaan niet zeggen wat er niet goed genoeg is. Het glas is halfvol. Ik denk dat dit ook in de volwassenwording van de hele milieubeweging iets is. Deze organisaties hebben overal andere vormen gekregen.

En direct na de fusie, toen vond er meteen een groot evenement plaats.

Ja, de HK1000. Dit had ik bedacht als manier om een nieuwe organisatie te branden. We hadden het toen vooral over Haagse Krach. Toen hebben we die waanzinnige monsterprestatie geleverd om met 700 mensen in de Fokker Terminal te zitten en daar heb ik bijna iedereen overspannen mee gemaakt. Het was ook bindend en heel tof om dat met elkaar te hebben gerealiseerd.

Amber, hoe kijk jij terug?

Het organiseren van de Haagse Krach 1.000 is mij goed bijgebleven. Dat

was zo'n groot event. We waren ook nog maar net een organisatie. Door middel van loting werden 1.000 mensen gevraagd om naar de bijeenkomst te komen. Zij konden hun ideeën delen over hoe ze hun stad samen nog duurzamer, mooier, schoner en leefbaarder konden maken. Het was een startpunt voor meer bewonersparticipatie.

En dan schiet Amber iets te binnen. “Ik moet nog steeds aan de stiften van jou denken.” Heleen: “Oh ja, die stiften. Als ik zelf zenuwachtig

word dan kan ik heel neurotisch gaan doen over kleine details. En ik dacht ineens: we gaan toch niet met 1.000 benzinestiften schrijven?” Amber weer. “Je hebt toen heel veel stiften van Marktplaats besteld. Een restpartij of zo iets.”

Heleen, wat vind jij het leukste project dat je hebt gedaan?

Dan komen we toch weer terug bij de Haagse Krach 1.000. Maar waar ik ook erg trots op ben dat is de verhuizing naar Moerwijk. Dat is voor mij echt het symbool

van verbinding zoeken met mensen met een kleine portemonnee. In de eerste jaren hielden wij ons vooral bezig met de voorlopers op het gebied van duurzaamheid. Dat was interessant, maar die groepen doen sowieso wel hun eigen ding.

We dachten lang: als we de koplopers helpen dan volgt de rest vanzelf. Zo werkt het helaas niet. Die zijn zo fanatiek dat de gemiddelde bewoner daar helemaal niet blij van wordt. Voor hen is echt de vraag: What's in it

for me? Amber vult dit aan. “Je kunt niet alleen met deze koplopers de rest van de stad bereiken. Dat werkt niet. Eerst dachten we van wel.”

Hoe bereik je die middengroep dan wel?

Heleen: “In sommige wijken gaat duurzaamheid vooral over het besparen van geld. Kruip in mensen hun huid en kijk wat ze nodig hebben. Ik kan mij nog heel goed een uitspraak herinneren van iemand die zei: ‘Als jij mij helpt met mijn koelkast vullen dan help ik jou met jouw duurzaamheid.’ Het werkt hier wel echt anders dan met koplopers. Ga naast mensen staan en help ze. Dan volgt de rest vanzelf.”

“In sommige wijken gaat duurzaamheid vooral over het besparen van geld.”

De massale bijeenkomst in de Fokker Terminal.

Een tram met de aankondiging van de HK1000.

»» Hoe vergroen je een versteende stad?

Onder het motto 'tegel eruit, plant erin' kan iedereen in Den Haag tegels ruilen voor gratis planten. Duizenden tegels uit achtertuinen, binnentuinen en schoolpleinen hebben al plaatsgemaakt voor groen. Hoe zorg je ervoor dat mensen meedoen? En is er nog wel plek voor nog meer groen?

Edwin Cornelissen werkt als projectleider 'Groen en water' al zeven jaar met passie aan het vergroenen van Den Haag. Samen met bewoners en de gemeente zorgt hij voor meer bomen, groene pleinen en geveltuinten. Hij vertelt over Operatie Steenbreek.

“Met onze campagne proberen wij bewoners te verleiden en te stimuleren om hun straat of tuin te vergroenen. Sinds de start van Operatie Steenbreek hebben bewoners uit alle wijken al zo'n 200.000 tegels vervangen door groen.”

Voordelen van groen

Door klimaatverandering heeft ook Den Haag steeds vaker te maken met extreem weer. Net als veel andere steden lijdt de stad aan het hitte-eilandeffect. Dit betekent dat steden warmer zijn dan de landelijke gebieden daaromheen. Al in 2012 trok TNO aan de bel over de gevaarlijke hitte

Vergroenen in Transvaal samen met bewoners.

in steden. In een grote versteende ruimte met tegels of asfalt kan het in de zomer al zo 7 tot 8 graden warmer zijn.

Volgens Edwin is groen als een schild dat steden beschermt. Bomen zorgen voor verkoeling door hun schaduw en omdat ze water verdampen via hun bladeren. In een hete zomer kan een schaduwrijke plek met bomen wel 15 graden koeler aanvoelen. Meer groen helpt niet alleen tegen hitte, maar zorgt er ook voor dat water beter de bodem in loopt. Door klimaatverandering worden

stortbuien langer en heviger. Regelmatig staan straten of tunnels in Den Haag blank. Planten en de aarde werken als een spons. Zij absorberen het regenwater. Groen is ook een thuis voor insecten, vogels en andere dieren. Inheemse planten verhogen de biodiversiteit. Daarnaast heeft het een gunstig effect op ons welzijn. Wie in een groene woonomgeving woont voelt zich volgens onderzoek van de Universiteit van Wageningen vaker gezonder en is minder vaak ziek.

Start NK Tegelwippen 2023.

“Wie in een groene omgeving woont voelt zich vaker gezonder en is minder vaak ziek.”

Een geveltuint bij het Vadercentrum.

Versteende wijken

Meer groen erbij dus. Juist in die versteende en grijze wijken. Maar is daar plek voor? De ruimte is beperkt en boven en onder de grond is het druk. En toch kan het. De gemeente Den Haag werkt aan kansenstudies voor versteende wijken, zoals Transvaal. Voor meer dan 100 bomen is daar in de openbare ruimte meteen een plek gevonden. De eerste 40 bomen zijn zelfs al geplant. Ook voor andere versteende wijken worden kansenstudies gemaakt.

Wie moet het doen?

De gemeente Den Haag bezit rond de 40 procent van de grond in de stad. De andere 60 procent is in handen van bewoners, bedrijven en organisaties. Volgens de wegwijzer 'Den Haag Klimaatbestending' is het vergroenen van de stad een gedeelde verantwoordelijkheid van al deze partijen. Tuinen, schoolpleinen, balkons en de stoep voor het huis: overal kunnen daken worden vergroend of stenen vervangen worden door planten en struiken.

Het Esperantoplein in de wijk Segbroek was eerst een gemeentelijk bouwterrein. Nu staan hier bomen, planten en bankjes en is het een echte ontmoetingsplek geworden. Er zijn ook huizen gebouwd. Voor die huizen legde Paulien Hesselink samen met haar burens 25 geveltuintjes aan. En het resultaat mag er zijn: in totaal werden 750 stoeptegels omgeruild door groen. In 2022 werd hier de Gouden Tegel uitgereikt. Een prijs die Den Haag voor de tweede achtereenvolgende keer won voor het wippen van de meeste tegels van alle Nederlandse gemeentes.

Via Bomen voor Den Haag worden er sinds 2021 jaarlijks gratis bomen uitgedeeld aan Haagse bewoners, organisaties, scholen en bedrijven.

Groen en binding

Duurzaam Den Haag helpt bewoners zoals Paulien bij het vergroenen van hun omgeving. Edwin weet daar alles van: “Wij hebben een draaiboek waarin staat hoe je een straatactie kunt organiseren. Bij meer dan 200 tegels zorgen wij bijvoorbeeld voor een container om de tegels mee af te voeren.”

De biologische planten worden op de dag van de actie door Duurzaam Den Haag bezorgd. Een straatactie zorgt voor meer binding. Het brengt bewoners bij elkaar. Edwin kent verhalen van mensen die elkaar eerst niet of niet goed kenden. Nu groeten ze elkaar op straat en maken ze een praatje met hun burens. En in vakanties zorgen ze voor elkaars geveltuintjes.

Groen is goed voor de stad

Zelfs een of twee tegels vervangen maakt al een verschil. Ga aan de slag en neem jouw burens mee op sleeptouw. Of denk eens aan het terrein van je sportclub

of werk. Heb je hulp of ondersteuning nodig? Neem dan zeker contact op met Duurzaam Den Haag.

Bomen voor Den Haag

Sinds 2021 worden er ieder jaar door Duurzaam Den Haag gratis bomen uitgedeeld in opdracht van de gemeente.

Bewoners, scholen, corporaties en andere organisaties kunnen een boom aanvragen. Er zijn wel vijftien verschillende soorten om uit te kiezen. Dit jaar worden er maar liefst 2.100 bomen uitgedeeld.

Nieuwsgierig geworden? Ga naar bomenvoordenhaag.nl

» Advies van een Haagse energiecoach

Een energiecoach helpt zijn of haar burens om energie te besparen of om zelf energie op te wekken. De coach geeft tips en denkt met je mee over de kosten. Niet alleen woningeigenaren, maar ook huurders kunnen een gesprek aanvragen. Dit is altijd gratis en vrijblijvend.

Meer weten? Ga naar duurzaamdenhaag.nl/energiecoach

Enthousiaste jongeren gezocht

Jong Duurzaam Den Haag is een groep jongeren die zich sinds 2023 inzet voor een groene en duurzame stad. Ze organiseren bijeenkomsten, steken samen de handen uit de mouwen en gaan met elkaar in gesprek. Iedereen is welkom. De drempel is laag en gezelligheid staat altijd voorop.

Ga naar duurzaamdenhaag.nl/projecten/jongeren of scan de QR-code

» Duurzame 10-daagse

Op 11 oktober bestaan we 10 jaar! Deze mooie mijlpaal wordt uitgebreid gevierd met een Duurzame 10-daagse. In elk stadsdeel worden vanaf 2 tot en met 11 oktober, samen met bewoners en bewonersinitiatieven, activiteiten georganiseerd. Doe met ons mee.

Ga naar duurzaamdenhaag.nl

Volg ons ↪

Tips om duurzaam en lokaal te eten

Hoe hoog is de milieu-impact van voedsel in Den Haag? Duurzaam Den Haag heeft een rapport laten opstellen. De drie belangrijkste punten uit het onderzoek zijn: eet meer plantaardig, uit het seizoen en ga voedselverspilling tegen. Wij geven je een aantal tips om je op weg te helpen. Het onderzoeksrapport vind je op onze website.

1 Eet meer plantaardig

Je hoeft niet direct reuzenstappen te zetten. Je kunt al duurzamer eten door vaker te kiezen voor plantaardige opties. Dierlijke producten (vooral rund en zuivel) veroorzaken de grootste klimaatimpact. Vervang een aantal keer per week vlees door bonen of vleesvervangers.

2 Koop lokaal en uit het seizoen

Producten die van buiten Europa zijn ingevlogen of uit een met gas verwarmde kas komen zijn minder duurzaam. Let daarom op waar een product vandaan komt. Er zijn ook verschillende

lokale voedselinitiatieven die producten uit de directe omgeving aanbieden. Je kunt al heel makkelijk duurzaam en met de seizoenen eten door je aan te melden voor een voedselpakket van lokale aanbieders, zoals Lekkernassûh.

3 Gooi minder eten weg

Rond de 30% van het voedsel eindigt in de prullenpak. Vooral brood, groente, fruit, zuivel en aardappelen worden veel weggegooid. Minder eten weggooien is duurzamer. Probeer restjes op tijd op te eten of te bewaren in de vriezer. Er zijn ook veel recepten te vinden voor het verwerken van oud brood. Maak eens paneermeel of croutons voor in de soep.

4 Kweek je fruit en groente zelf

Je kunt al heel simpel beginnen met het verbouwen van voedsel door kruiden te kweken in je vensterbank. In verschillende wijken zijn ook buurtmoestuinen te vinden, opgezet door bewoners. Zo vind je midden in de Stationsbuurt de prachtige StadsOase Spinozahof. Huur je van een woningcoöperatie? Kijk of zij grond tot hun beschikking hebben waar je een buurttuin kunt beginnen. Ook de gemeente Den Haag verhuurt seizoenstuintjes.

Rapport: Voedsel voor Den Haag

Recept: mocktail van wilde rucola

Voedsel is overal om ons heen. In de zomer en in het eerste deel van de herfst vind je in Den Haag de grote, gele bloemen van de Grote Zandkool. Oftewel wilde rucola. De bladeren zijn iets meer ingesneden dan rucola. Ze zijn zoet-pittig van geur. Weet je niet zeker of het rucola is? Kneus het blad en ruik. Dan weet je het zeker! Zowel het blad als de bloemetjes kun je eten.

Ingrediënten voor 6 glazen
500 ml gingerale
200 ml citroensorbet ijs
75 gr grote zandkool

2 tl geraspte verse gember
Sap van 1 limoen
Een blender

Tip: als je geen zandkool hebt of kunt vinden gebruik dan rucola. Gebruik dan wel een beetje meer.

Optioneel (voor een cocktail)
2tl citroenrasp
Wodka naar smaak

Bereiding
Zorg dat alle ingrediënten goed koud zijn. Doe het in de blender en mix alles op hoge snelheid tot een gladde massa. Schenk het van grote

hoogte in zodat het schuimt. Serveer en drink meteen op, voordat het inzakt.

De gele bloemen van de Zandkool (wilde rucola)

Geen eigen woning - wel zonnepanelen

Heel Den Haag moet overschakelen op schone energie. En rap een beetje. Maar dat gaat niet overal even makkelijk - of op dezelfde manier. Duurzaam Den Haag werkt aan een rechtvaardige energietransitie en start samen met bewoners energiecoöperaties.

In de Transitievisie Warmte van de gemeente staat hoe Den Haag de komende jaren wil overstappen naar een schone energievoorziening. Volgens het document zal dit in sommige wijken al snel gebeuren, in andere wijken duurt het weer langer. Maar een belangrijke boodschap uit de transitievisie is

dat iedereen nu al kan beginnen om zich voor te bereiden. Bijvoorbeeld door woningen goed te isoleren, over te stappen naar koken op inductie en door zonnepanelen aan te schaffen.

Maar dat lukt lang niet iedereen. Verduurzamings-subsidies komen vooral in

“Subsidies voor duurzame ingrepen komen vooral terecht bij mensen met geld. Daardoor wordt de kloof steeds groter.”

rijkere wijken terecht waar al geld is om te investeren. En dat moet anders.

Groeiende kloof tussen arm en rijk

Joris Wijsmuller maakt zich al langer zorgen over de groeiende kloof tussen arm en rijk: “Subsidies voor duurzame ingrepen, bijvoorbeeld voor warmtepompen en isolatie, komen vooral terecht bij mensen met geld. Daardoor wordt de kloof steeds groter. Wie al veel heeft, gaat erop vooruit. En wie weinig heeft, blijft achter.”

Vorig jaar vroeg hij namens Duurzaam Den Haag in een brief aan de gemeente aandacht voor het ondersteunen van energiecoöperaties. Deze initiatieven zorgen er namelijk voor dat ook bewoners zonder eigen dak en met weinig geld kunnen profiteren van de opbrengsten van zonnepanelen.

Wat doen lokale energiecoöperaties?

Lokale energiecoöperaties zijn initiatieven die worden opgezet door bewoners om

samen duurzame projecten te ontwikkelen. Meestal gaat het om een groep mensen, bijvoorbeeld in een postcodegebied, die samen schone energie opwekt en deze energie gebruikt. De coöperaties hebben vaak als doel om minder afhankelijk te worden van fossiele brandstoffen en sneller over te schakelen naar duurzame energie.

In Den Haag zijn al verschillende lokale coöperaties, zoals Haagse Stroom. Zij legde 520 zonnepanelen op het dak van Sporthal Oranjeplein. Dit dak is in eigendom van de gemeente. Meer dan 40 buurtbewoners hebben in het dak geïnvesteerd.

Matthijs Koper is bestuurder bij de organisatie. Hij vertelde eerder aan Duurzaam Den Haag: “Als je thuis energie gebruikt, dan kan je naar een energieaanbieder naar keuze. Een van de opties is Haagse Stroom. Het voordeel van Haagse Stroom is dat we geen bedrijf zijn die winst wil maken, maar een coöperatie. Als er geld verdiend wordt, dan geven we dat terug aan de leden.”

Geen eigen woning - wel zonnepanelen

In 2022 werden op het dak van buurtcentrum Laakhage en sporthal Lipa de eerste 200 zonnepanelen voor coöperatie Energierijk

Een bijeenkomst van Energierijk Molenwijk in buurtcentrum Laakhage.

“De opbrengsten van de panelen vloeien terug naar de leden. Dat zijn bewoners van de buurt.”

Molenwijk geïnstalleerd. Met ondersteuning van Duurzaam Den Haag. Deze coöperatie is bijzonder, omdat ook bewoners met weinig geld via het ‘Op Rozen-model’ kunnen investeren in zonnepanelen.

Leden leggen eenmalig 25 euro in om mee te kunnen

doen. De opbrengsten van de panelen vloeien terug naar de leden. De leden zijn allemaal bewoners uit de buurt. Zij ontvangen 15 jaar lang een deel van de opbrengst. Daarnaast wordt elk jaar 10% van de opbrengst geïnvesteerd in duurzame projecten in de buurt. Zo profiteert de hele wijk mee van de coöperatie.

Meer dan de helft van de woningen in Den Haag zijn huurwoningen. 31% van de woningen bestaat uit sociale huur en 25% van

de woningen bestaat uit particuliere huur. In wijken zoals Molenwijk zijn meer huurwoningen dan gemiddeld en dus meer mensen die geen eigen dak hebben. Energiecoöperaties dragen hier bij aan gelijke kansen voor iedereen.

Wie betaalt dat?

Tom Egyedi is projectleider bij Duurzaam Den Haag. Hij ondersteunt naast de energiecoöperatie Molenwijk, ook coöperaties in Spoorwijk, Moerwijk, Schilderswijk en Laak Centraal. Hij legt uit

Langebeesten Energiek (een coöperatie voor het oude centrum e.o.) op Het Paard. Foto: Sander Foederer.

hoe de financiering via het 'Op Rozen-model' tot stand komt. "In het kort komt het erop neer dat bij de meeste coöperaties de leden 90 tot 100% van de kosten voor de aanschaf en installatie van zonnepanelen zelf betalen. Bij het 'Op Rozen-model' betalen de leden samen maar 1% van deze kosten. De coöperatie leent het grootste gedeelte bij de bank en de resterende kosten komen uit subsidies of crowdfunding. Zo hoeven deelnemers eenmalig maar een paar tientjes in te leggen om mee te kunnen doen."

Het model is vernoemd naar het bedrijf 'Op Rozen' dat het concept heeft bedacht. Het werd voor het eerst in 2018 in Hof van Twente toegepast.

Iedereen moet mee kunnen doen

Er zijn nu met ondersteuning van Duurzaam Den Haag drie coöperaties opgericht: in Molenwijk, Spoorwijk en Moerwijk. In Laak Centraal en de Schilderswijk zijn de coöperaties nog in oprichting. Directeur Joris Wijsmuller ziet nog meer kansen in andere wijken. "Wij willen dit concept breder uitrollen, zodat iedereen mee kan doen met de energietransitie en niemand achterblijft."

Meer weten of lid worden

Het is niet meer mogelijk om lid te worden van energiecoöperatie Molenwijk. In Spoorwijk en Moerwijk is nog wel ruimte voor nieuwe leden en in Laak Centraal en de Schilderswijk gaan we volgend jaar leden werven

Meer weten of lid worden? Ga naar duurzaamdenhaag.nl/buurtteams. Je kunt ook contact opnemen met Tom via tomegyedi@duurzaamdenhaag.nl.

Word lid van een energiecoöperatie

Een energiecoöperatie is een organisatie van, voor en door bewoners. Vanuit de coöperatie worden projecten georganiseerd om energie op te wekken of op te slaan. Ook voor mensen die geen eigen woning bezitten. Duurzaam Den Haag heeft in Molenwijk, Spoorwijk en Moerwijk coöperaties opgericht.

Meer weten of lid worden? Ga naar duurzaamdenhaag.nl/buurtteams of scan de QR-code.

Maak kennis met onze buurtteams

Het opzetten en ondersteunen van buurtteams in de stad is sinds 2018 een kerntaak van Duurzaam Den Haag. Eind dit jaar staat de teller op zeven buurtteams. Wat doen zij?

Het begon met buurtteams in de wijken Koningsplein en omgeving, Moerwijk en Molenwijk. Daar kwamen al snel twee buurten in Laak bij. En in de Schilderswijk zijn in het afgelopen jaar ook twee buurtteams opgericht.

Waarom buurtteams?
Projectleider Buurten bij Duurzaam Den Haag Reinder Boon legt het uit. "Vijf à zes jaar geleden zag je de wereld van duurzaamheid veranderen. Het ging van signaleren naar uitvoeren. Bij Duurzaam Den Haag vroeg toenmalig directeur Heleen Weening zich af: hoe kunnen wij bewoners hierin helpen? Ze bedacht het project Nieuwe Energie en Groen in de Buurt, wat we samen hebben opgezet. Kern van het plan: het organiseren van bewoners in buurten met een kleine portemonnee die zelfstandig gaan functioneren

in de omslag naar duurzaam wonen."

Reinder: "Het basisidee was dat bewoners een gesprekspartner zouden worden in de Energietransitie. Dus dat ze mee gingen praten over de wijkplannen en hierdoor er ook van zouden profiteren." Maar dit plan was te ambitieus. "We merkten onder andere dat bewoners graag aan de slag gaan met onderwerpen die direct impact geven." Dus werden de wijkplannen op een laag pitje gezet en gingen de buurtteams zich focussen op de spelende vraagstukken in de wijk.

Gezellig en betrokken
Yasmina Bouderbala begeleidt het buurtteam in Molenwijk/Puntpark bij Duurzaam Den Haag en ziet de behoefte aan concrete projecten ook terug in haar buurtteam: "Het moet

Het nieuwe buurtteam Schilderswijk-West.

Buurtteam Spoorwijk met een koffiekar.

ook leuk en gezellig zijn voor de buurtteamleden. Ze willen iets terug doen voor de wijk. Daar halen ze motivatie uit."

Sunita is buurtteamlid in Spoorwijk en is blij dat ze meedoet: "Het leukste vind ik het samenkomen met ons vaste clubje. Ik voel me veel meer betrokken bij mijn eigen buurt. Ik kan moeilijk kiezen welke actie ik het leukst vind. Of het nu een energiequiz is of een regentonnenactie, het gaat erom dat we het samen doen." De zeven buurtteams die Duurzaam Den Haag heeft opgericht bestaan uit vijf tot tien leden en worden door iemand van Duurzaam Den Haag ondersteund. De gemeente Den Haag financiert de teams en de benodigde middelen.

Regentonnen of groen
Eén keer per maand komt ieder buurtteam op een centrale plek samen om acties te bedenken die de buurt groener en duurzamer maken. Er zijn zo'n vijf tot acht acties per buurt per jaar. Bijvoorbeeld het uitdelen van regentonnen tegen een lage prijs of het vergroenen van de straat. Maar ook de burens informeren over energiebesparende maatregelen is door de hoge gasprijs een belangrijke taak geworden.

"Ik had nooit verwacht dat ik als energiecoach mijn burens kon adviseren over energie besparen", vertelt buurtteamlid in Spoorwijk Sunita.

Werk aan de winkel
Hoe ziet de toekomst van de buurtteams eruit? Reinder: "De functie gaat de komende jaren veranderen, omdat nu echt stappen worden gezet om huizen van het gas af te halen. Zoals in de Schilderswijk. De Energietransitie wordt dan direct voelbaar."

"We merkten onder andere dat bewoners graag aan de slag gaan met onderwerpen die direct impact geven."

Daarnaast worden in bepaalde buurten ook energiecoöperaties van en voor bewoners opgezet die wamte- of elektriciteitsproducten zoals zonnepanelen aanbieden. Deze coöperaties en de kleine acties die de buurtteams in de buurt doen, moeten gaan leiden tot het meedenken en meedoen tijdens deze grote omslag.

Reinder: "Participatie is de basis van dit proces, want dat staat zo ook in de Warmtewet. Uiteindelijk hopen we aan het einde van deze coalitieperiode in 2026 15 buurtteams te ondersteunen. Werk aan de winkel dus!"

» Het Haags Bewonersplatform Energietransitie

Bewonersinitiatieven, de gemeente en Duurzaam Den Haag werken samen in het Bewonersplatform Energietransitie om duurzame projecten rondom energie te versnellen en te realiseren. Alleen zo kan de energietransitie echt op gang komen. Projectleider Lennart van der Linde geeft antwoord op een aantal vragen.

Wanneer is het platform opgericht?

In september 2016 werd de Werkgroep Duurzame Haagse Warmte opgericht, met toen drie wijkinitiatieven gericht op het aardgasvrij maken van hun wijk. Vanaf oktober 2021 ging de werkgroep verder onder de naam het Haags Bewonersplatform Energietransitie. Inmiddels doen er circa 20-25 bewonersinitiatieven mee, inclusief initiatieven gericht op duurzame stroomopwekking en slimme energienetten.

Waarom is het opgericht?

Om kennis en ervaring van de verschillende bewonersinitiatieven te delen en verder te ontwikkelen en om in gesprek te gaan met de gemeente, experts en andere stakeholders. Denk bijvoorbeeld aan netbeheerders en energiebedrijven. Altijd gericht op de versnelling van de energietransitie en vanuit het belang van bewoners.

Wie kan er aansluiten bij het bewonersplatform?

Haagse bewonersinitiatieven die willen bijdragen aan versnelling van de energietransitie in hun eigen wijk of op stadsniveau. Meer weten of meedoen? Scan de QR-code of ga naar duurzaamdenhaag.nl/projecten/bewonersplatform

Programma

Duurzame 10-daagse

oktober 2023

02

Vergroenen dakterrassen

We vergroenen het dakterras van buurthuis Bario in Transvaal.

03

Duurzame Doeners

Kom in contact met leuke duurzame initiatieven uit Laak.

04

Koken met Pierre Wind

Jong kookt voor Oud in Loosduinen met hulp van kok Pierre Wind.

05

Swap Party

Kom kleding ruilen op het ROC Mondriaan in Leidschenveen.

06

Haagse Energiecoaches

Een workshop voor de Haagse vrijwillige energiecoaches.

07

Wandelen door Moerwijk

Maak kennis met mooie initiatieven. We eindigen met een feest.

08

Alles over autodelen

Autodelen is leuk en eenvoudig. Leer Scheninge DEELt! kennen.

09

Thrashwalk in Segbroek

Met de Haagse Plogghâ maken we de Bosjes van Pex schoon.

10

Energiemarkt

Leer alles over energiebesparen aan de Leyweg in Escamp.

11

Feestelijk symposium

We vieren een feestje en kijken terug op de afgelopen 10 jaar.

Kalender

Op onze website kom je alles te weten over onze activiteiten en hoe je mee kunt doen.

Nieuwsbrief

Ontvang updates en duurzaam nieuws. Twee keer per maand direct in jouw inbox.

Doe mee met de Duurzame 10-daagse

Met onder andere: kleding ruilen | workshops energie besparen |
samen eten | netwerken | duurzame initiatieven ontmoeten | advies van
een energiecoach | feestelijke markt | afval rapen | wandeling langs
lokale initiatieven | en nog veel meer leuks!

www.duurzaamdenhaag.nl

Gunstersteinweg 377 | 070 364 3070 | info@duurzaamdenhaag.nl

Dit is een eenmalige uitgave van stichting Duurzaam Den Haag.